PETR VELIKONOČNĚ VYSVOBOZEN

Původ materiálu
Pevel Prejda, doplnil Tomáš Trusina
Pořadí v lekci
14

1. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:

a) Pro Teofila:

Teofil může za Lukášem přijít s pochybnostmi o Boží záchraně v situaci ohrožení, v situaci kdy už přestáváme věřit. Lukášovo svědectví jde ovšem proti pochybnosti „že Pán Bůh už s námi dnes nejedná, tak jako kdysi jednal“. Příběh veliké noci se děje pořád znova – může Lukáš oponovat Teofilovi. Tak jako vysvobodil Izrael z Egypta (o Veliké noci), tak jako o Velikonocích ze smrti vysvobodil Ježíše, tak i dnes my prožíváme Velikou noc vysvobození – a to nejen o Velikonocích jako Petr. Je to k nevíře – a nemohl tomu zprvu uvěřit ani Petr (ani ti okolo něj) – ale Boží záchrana se děje, i v našich životech.

b) Pro mladší školní věk:

Už jste někdy byli někde zavření, za trest nebo omylem? Čeho jste se báli? (Samoty, že si na vás nikdo nevzpomene...?)

c) Pro střední a starší školní věk:

Už jste byli někdy někomu "vydáni na milost a nemilost"? "..."

Co takovou situaci přivodilo? (- hra - šikana - ošklivý zážitek - vědomí závislosti na druhém - nemoc)

Co v takové chvíli prožíváme? "..." (bezmoc, vztek, touha po pomstě, smutek...)

2. Poznámky k textu a jeho katechetickému využití

- **povaha vyprávění:** oddíl Sk 12,1-24 představuje jakousi "legendární vložku". Výrazivo příběhu je o poznání masivnější než v předcházejícím a následujícím textu (podobný text najdeme např. v Sk 16,25-34). Příběh spásy tu "nabírá dech", než se rozběhne k pohanským národům. Zřetelně se tu především profiluje povaha této záchrany - není to záležitost chvilkového hnutí mysli, ani kultického či mysterijního vytržení, ale reálné vysvobození. Proto v příběhu (který se odehrává v čase velikonoc!) najdeme zřetelné narážky na Exodus (např. v. 8). Zdrojem vysvobození je věrnost a rozhodnutí Pána. Tento titul, původně v řeckém překladu Starého zákona náležející výhradně Hospodinu, se tedy zřetelně vztahuje k Ježíši Kristu. Postava, činy a slova anděla (čti Ž 91,11nn) dosvědčují, že "v Ježíši Kristu se Bůh sám pouští do posledního boje, který má své důsledky na zemi i na nebi." (BS-A, s.11)

- čas Herodovy persekuce (v.1-5)- Herodes (historicky připadá v úvahu jedině Herodes Agrippa I, viz BS-N, s.205) je líčen jako všemocný orientální krutovládce, před jehož svévolí nic neochrání. Umane si - a nechá popravit Jakuba, jakoby na zkoušku, jaká bude odezva. A když vidí, že by z takového počínání mohl těžit, rozhodne uvěznit i Petra. Čas Petrova věznění v dokonale střeženém žaláři ovšem není pouze časem Herodových okázale krutých rozhodnutí. Je zároveň časem velikonoc, přesnic a hodu Beránka (v. 3b a 4b) - a časem, kdy se křesťanské společenství schází, aby slavilo jiného Pána - toho ukřižovaného a vítězného. Proto také zprostřed křesťanského společenství neslyšíme nářek lidu, vydaného na milost či nemilost krutovládci, ani nejsme svědky pokusů o sebezáchovné akce jako v případě týrských a sidonských (viz v.20), ale slyšíme vytrvalou přímluvnou modlitbu.

- hle, anděl Páně (v.16-11) - ve chvíli, kdy hodlá Herodes dokončit svůj záměr - té noci (první posváteční) přichází ke slovu jiný děj - událost spásy. Příznačné je, že záchrana začíná na místě, kde ji šlo nejméně čekat. Andělský příkaz Petra vzbudí - osvobodí - připraví k

nečekané cestě ke svobodě (viz Ex 12,11). Anděl otevírá cestu - zevnitř žaláře ven - a tato cesta je čím dál "otevřenější" (poslední, železná brána, symbol nedobytného vězení, se otevírá automaticky). Dětem můžete připomenout sloku Sv 135: "Tolik různých pout, tolik závor v cestě brání, jen sám Bůh je umí prolomit."

- procitnutí - člověk na tento děj záchrany není připraven. Proto Petr "neví, zda to, co se děje, je pravda", domnívá se nejprve, že jde o pouhé vidění, o vytržení mysli, které pomine a po kterém se "probudí" zpátky do krušné vězeňské reality. Ale v této události nejde o pouhé vytržení mysli, jaké prožívali např. účastníci mysterijních kultů (i jim "padaly z rukou řetězy"). Jde o reálné vysvobození - proto Petr, když "přijde k sobě", odpovídá na celou událost chválou a vyznáním víry: NYNÍ VÍM - že jednal Pán. Spása v Kristu není pouhá chvilková kultická záležitost, ale opravdové (v.9a!) vytržení ze skutečné a citelné moci zla i v jeho politických a mocenských rozměrech.

- setkání se shromážděním církve (v.12-17) - Kristův vysvoboditelský čin, záchrana Petra vyvádí z míry i shromáždění křesťanů. I když se za Petra modlili, nepředjímají jeho vysvobození jako samozřejmý důsledek svého modlitebního úsilí. Nejprve nevěří. Radost otrokyně Rhódé a její zprávu o svobodě prohlašují za výplod pomatené mysli. Potom se domnívají, že jde o Petrova "andělského dvojníka", (podle některých vykladačů mají za to, že přišel provokatér, který se za Petra vydává, či že Petr byl propuštěn, protože se stal konfidentem). A nakonec, když se po velkém úsilí dostane Petr dovnitř - neprožívají radost ze setkání, ale úlek. Mocné činy záchrany nevyvolávají automaticky radost a vděčnost - vzbuzují bázeň. Jen v bázni lze také porozumět následnému Petrovu zvěstování o vyvedení z žaláře.

- Herodův pád (v.20-23) - závěrečná scéna ostře kontrastuje s předchozím dějstvím. Obyvatelé Týru a Sidonu - tedy měst příslovečného modlářství (viz Iz 23; Ez 26-28; Am 1,9n) - přicházejí prosit o obnovení smlouvy a zajištění dalších dodávek potravin (2Kr 5,25; Ez 27,17). Herodes od tohoto pohanstvím prolezlého obyvatelstva přijímá božskou poctu. Nejen, že ho událost Petrova vysvobození nepohla k pokání - naopak svůj nepřátelský postoj k jedinému pravému Pánu ještě umocní. Nenadálý Herodesův konec je v této zvěstné legendě vyložen jako událost, patřící k "rubu" dějin spásy: ten, který vysvobozuje ponížené a zotročené, sráží z vladařských stolic ty, kdo ve svém srdci smýšlejí pyšně a prohlašují se za božské (Ez 28,2; L 1,51).

- Herodes je v tomto textu líčen v dosti pochmurných barvách. Herodes Agrippa I. ovšem pro Judsko vykonal leccos prospěšného (viz BS-N, s.205). Soustředí-li se autor Skutků na Herodovu vladařskou svévoli, nejde mu ani tak o konkrétní osobu, jako spíše a varování před svévolí, která neuznává jinou autoritu, než sebe sama. V tomto smyslu patří tento vladař do jedné řady s nejedním římským císařem, prosazujícím agresivně kult vlastní osoby, i mnohými vládci doby nedávné a současné.

- pomůcky: obrázek brány (vchodu) vězení.

3. FORMULACE TÉMATU

Vysvobození neboli spása je skutečná záležitost, nejen sváteční opar

4. VYKLADAČSKÁ A KATECHETICKÁ ÚSKALÍ

- legendární poloha zvěsti - příběh nechce podpořit víru, která se opírá o vnější zázračno. Mluví jazykem, srozumitelným Lukášovým posluchačům. My ho smíme slyšet jako dosvědčení reálnosti kristovského vysvobození tváří v tvář všemu, co si dnes na člověka činí nárok, spoutává ho a žalářuje. Proto je třeba zachovat také všechny "skladebné" prvky příběhu ve stejné vyváženosti - svědectví o vysvobození, lidských pochybnostech, nedověře církve, sebezbožňující svévoli mocných. Už z této skladby je zřejmé, že událost spásy není uchopitelná vnějšně - ani nechce vnějšími efekty přemoci - ale že jde o svědectví víře a pouze skrze víru (skrze přitakání pravdivosti této události) uchopitelné.

- vytrvalá modlitba (v.5) - není nástroj, kterým se dá zapůsobit na Boha, aby se projevil tak, jak my potřebujeme. Vyprávění nechce popsat JAK se správně modlit, abychom dosáhli svého, ale dosvědčuje, ŽE společenství scházející se ve jménu Ježíše Krista se má ke komu obracet i v situaci pronásledování a vnější nezajištěnosti.

- leckteré děti budou srovnávat anděla s nějakým supermanem, před kterým žádná překážka neobstojí. Zdůrazněte proto, že anděl se nemusí k Petrovi "probourávat" do vězení. Je POUZE poslem, který vede cestou, již otevřel sám Ježíš Kristus.

5. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ

a) osnova pro mladší školní věk:

I. Motivace - nejspíše rozhovor podle 1b)

II. Herodes uvěznil Petra v nedobytném žaláři

III. Ježíšův posel vyvádí Petra z vězení

IV. Křesťanské společenství nevěřilo Petrově vysvobození

V. Petr zvěstuje užaslým křesťanům o Kristově vysvobozující

moci

b) osnova pro střední školní věk:

P?evyprá?ní k této osnov? najdete v Cest? Božího lidu NZ

Úvod: Nový nepřítel

I. Smutné velikonoce

II. Petr vyveden z žaláře

III. Překvapená církev

IV. Soud nad svévolníkem

Závěr: Pánem je Kristus

d) osnova pro starší školní věk:

Jako úvodní rozhovor m?žete použít 1a) nebo 1c)

I. Herodes popravil Jakuba a uvěznil Petra

II. Nečekaná blízkost anděla Páně

III. Cesta z vězení a Petrovo vděčné vyznání

IV. Nedověra církve a Petrovo zvěstování

V. Herodesův nenadálý skon

6. METODICKÉ POKYNY K PRACOVNÍMU LISTU ZDEŇKA ŠORMA -

1. **Petr velikonočně vysvobozen, 12,1 - 24**

Starším dětem můžete zadat obrázek jako samostatnou práci. Vyzvěte je, aby si našly příslušnou kapitolu v knize Skutků, přečetly si ji a podle ní doplnily obrázek. Pak se jich můžete ptát, proč jsou na obrázku zrovna ty tři postavy; jestli by nestačil třeba jen Petr nebo Petr a Herodes a proč. (Síla božího slova se neprojevuje jen vysvobozením věrných a krachem bohorovného potentáta. To by byla pohádka. Patří k ní i „ochota“ k oběti.)

7. LITURGICKÝ RÁMEC (vstup, písně)

Vstup: *Kristus dal sv?j život jednou provždy za h?íchy, spravedlivý za nespravedlivé, aby nás p?*

ivedl k Bohu. Byl usmrcen v t?le, ale obživen Duchem. ... Je na pravici Boží, když vstoupil do nebe a pod?ídil si and?ly a vlády a mocnosti. (1Pt 3,18+22)

nebo

Otev?ete mi brány spravedlnosti, a vejda do nich, oslavovati budu Hospodina. Tato je brána Hospodinova, kterou spravedliví vcházejí. Oslavovati budu, nebo? jsi mne vyslyšel, a byl jsi m?j vysvoboditel. (Ž 118,19nn)

Písně: *Jd?te po všem sv?t? (BTS 86);* Otevřete brány Sv, Zvedněte brány (EZ 273); Aj, Pán kraluje (EZ 353); Ach, zůstaň svou milostí (EZ 421); Můj Pán všechny svolá (BTS 92; Sv 193); V nebi je trůn (NP 60, S 360); Volný jsem (NP 78; S 375); Má duše Boha velebí (NP 84; BTS 29; S 176).

8. VYPRÁVĚNÍ A NÁPADY PRO PŘEDŠKOLNÍ VĚK

- znáte n?jakou pohádku o zlém a krutém králi? Už jste potkali ?lov?ka, který jednal podobn? jako takový král? Poznámka k výkladu: D?tem m?žete vypráv?ní zkrátit na ?ást o Petrov? uv?zn?ní a vysvobození. Neopome?te ovšem zd?raznit, že Petr celou událost vysvobození prožívá "jak ve snách". Vypráv?jte podle osnovy:

I. Motivace

II. Herodes uvěznil Petra v nedobytném žaláři

III. Ježíšův posel vyvádí Petra z vězení

IV. Vysvobozený Petr se raduje a chválí Krista

9. VYPRÁVĚNÍ PRO STŘEDNÍ ŠKOLNÍ VĚK

I. Motivace: c)

... a s něčím podobným přišel dnes Teofil za Lukášem:

TEOFIL:

Poslouchej Lukáši, je to pěkné, jak si vyprávíme o tom, jak evangelium táhne do světa a věří mu další a další - ale dobře se to poslouchá tady u tebe v pracovně - nebo když zpíváme a vyprávíme si příběhy Ježíši. Ale když si představím, že by na mne kvůli víře vlítla nějaká zdivočelá parta - nebo že by mne zavřeli a hrozila mi smrt - jako se to dálo křesťanům v Římě za císaře Nerona - nevím, nevím, jestli bych to zvládal. Nejsem žádnej fanatik jako všelijací ti povstalci proti Římu... Pořád dokola m i to vrtá hlavou - opravdu nám víra přináší svobodu? Od strachu, od nepřátelství...?

LUKÁŠ:

To je dobře, že se na takové věci nebojíš zeptat. Ani já nejsem žádnej fanatik - ale věřím, že ty naše písničky a příběhy nejsou jen nějakej zbožnej sen. Poslouchej, mám tu pro tebe poslední příběh o Petrovi, na něm ti to zkusím ukázat.

II. Herodes popravil Jakuba a uvěznil Petra

V době, kdy Petr pokřtil pohana - setníka Kornélia - se usídlil v Jeruzalémě král Herodes. Nebyl králem doopravdy - doopravdy vládl římský císař a jeho místodržící, prokurátoři - ale římský císař nechal všelijaké vládce, aby se nechali titulovat král - a tak trochu si na krále hráli.

Tehle Herodes byl příbuzný Heroda, co spolu s Pilátem poslal Ježíše na kříž. Ani on neměl fakticky moc, ale rád předváděl své bohatství a moc.

A protože věděl, že když bude pronásledovat křesťany, nebudou ho ze to kritizovat, nechal zatknout apoštola Jakuba, co měl Jana, - uspořádal popravu - a nechal mu srazit hlavu

mečem.

Lidem, co se rádi dívají na cizí neštěstí, se to líbilo - a tak nechal zavřít i Petra. Byly zrovna velikonoce, a tak ho nechal spoutaného v žaláři, že po velikonocích udělá další popravu lidem pro zábavu.

V Jeruzalémském sboru se za zavřeného Petra modlili - ale ani Petr sám nedoufal, že by z toho mohl nějak vyváznout. Spoutaný v řetězech, ve vězení několik stráží - a vězeňská vrata okovaná, aby nikdo zvenku nemohl proniknout dovnitř.

Zkrátka Petr byl Herodově zvůli vydaný na milost a nemilost...

TEOFIL:

víš, když se někdy modlíme za trpící, taky si říkám, že je to pěkné, ale kolik z nás asi věří, že náš Pán může doopravdy pomoci.

LUKÁŠ:

No ono opravdu občas vypadá jako neuskutečnitelný sen. Teď jde o to, jestli se takový sen může stát skutečností. Víš co, Teofile - zkusíme to právě takhle:

Pohodlně se usaď, zavři oči Teofile - poslouchej a zkus si to představovat jako ve snu....

III. Nečekaná blízkost anděla Páně

- Petr leží v žaláři té velikonoční noci spoutaný řetězy - a ještě je pro jistotu připoután ke svým dvěma strážcům. Nemá šanci utéct. ....

Náhle se v té cele rozsvítí světlo - jak z nebe.

TEOFIL vykřikne: Vánoce!

LUKÁŠ:- pššt Teofile - neruš - ještě nejsme zdaleka u konce.

- posel kyne Petrovi - ten celý omámený vstává - a zjišťuje, že mu řetězy nebrání v pohybu. posel ho vede chodbami kolem kobek. Míjejí první stráže - a nikdo je nezastavuje. Jdou dál - kolem další stráže - a zas na ně nikdo nevyběhl. Nakonec se zastaví u těžkých okovaných vrat, se kterými nikdo sám nepohne - na ty je potřeba celá vojenská jednotka. Ale ty vrata se najednou potichu dají do pohybu - padají řetězy, kterými jsou zamčeny a brána se sama od sebe dává do pohybu... je OTEVŘENO.

Petr jde jak omámený - a posel mu kyne - honem za mnou - dál - pryč z vězení! Pak se zastaví o několik ulic dál - a říká Petrovi - tak, a teď už jdi sám...

LUKÁŠ:

- otevři teď oči, Teofile. - jak se ti mé vyprávění líbilo?

TEOFIL:

no - byla to krásné - ... - takhle se zasnít ... -

- ale když teď koukám - na tebe - na sebe - kolem sebe - mám zas zpátky plnou hlavu svých starostí. Je to sice krásná představa - ale hned se rozplyne. Jak když se probudíš ze sna.

LUKÁŠ:

tak poslouchej dál, třeba ti něco dojde...

VYPRAVĚČ:

Také Petr si říkal: To nemůže být pravda - já, tak přísně střežený Herodesův vězeň - a volný? Určitě jsem jen hladem a úzkostí celý bez sebe - a za chvíli se probudím - proberu - a zjistím, že jsem zas ve vězení. Ale čím déle na té ulici stál - tím mu bylo jasnější - to vysvobození není žádný sen, žádné vidění, žádný přelud - to bylo doopravdy! Já jsem o

těchhle velikonocích prožil něco z toho, co kdysi dávno Izrael v Egyptě - a prožil jsem to - jako dar od Vzkříšeného Pána!

TEOFIL:

Takže - takhle doopravdy nás ta záchrana potkává? Opravdu se nerozplyne?

LUKÁŠ:

Opravdu - ale to víš, věří se tomu těžko - to nám ukáže hned další pokračování:

V. Nedověra církve a Petrovo zvěstování

Když Petrovi došlo, že je opravdu na svobodě, vydal se nejkratší cestou za bratry a sestrami. Došel až k domu Marie, matky Jana a popraveného Jakuba. Sešli se tam k velikonočnímu shromáždění.

Ale dovnitř se nedostal - bylo zamčeno!

Petr bouchá na vrata, a otrokyně Ródé se šla podívat, kdo to je. Přišla až k vratům - a slyší - otevři, to jsem já, Petr! Poznala jeho hlas - a jak z toho byla celá zmatená, letěla za ostatními: Petr se vrátil!

Jenže bratři a sestry jí řekli - ty ses zbláznila, to je úplný nesmysl! Jak by se dostal z vězení! Kdo ví, jestli to není nějaký provokatér, který se za Petra vydává!

TEOFIL:

Počkej, tohle že jí řekli? Tak oni se modlí za Petra - a když jim byl vrácen - nevěří tomu!

LUKÁŠ:

No, jen se nad tím moc nepohoršuj - vzpomeň si na sebe - i tys před chvílí prohlašoval, že to je jen sen... Víš, svoboda a naděje od Vzkříšeného Pána - ta často lidem připadá jako holý nesmysl...

Ale Petr se naštěstí nedal. Bušil na dveře, až nakonec otevřeli.

I jim to připadalo jako sen - možná dokonce jako zlý sen, jak z toho byli zděšeni. Ale Petr je utišil - a vyřídil jim - s radostí slavte dnes - den Vzkříšeného Pána! Radujte se veselte se, chválu vzdávejte.

A pak se s nimi rozloučil.

VI. Soud nad svévolníkem

TEOFIL:

A co Herodes? Ten musel koukat, že mu to nevyšlo? Zkrotnul aspoň trochu?

LUKÁŠ:

Ty si myslíš, že to vzal jako nějaký znamení? To jsi na omylu!

Když zjistil, že je Petr pryč, nechal samozřejmě potrestat strážné. Vůbec ho nenapadlo, aby se zamyslel nad sebou a svými nápady. Pak se sbalil a s celým dvorem se odstěhoval k moři do Cesareje.

Za čas k němu přišlo poselstvo z Týru a Sidonu. Potřebovali si Heroda usmířit, protože se na ně naštval - a vyjednali si u něj návštěvu.

Herodes je přijal v divadle - a měl k nim řeč, ve které se vychvaloval, jaký je úžasný král a co všechno vybudoval. A ty to poselstvo nenapadlo nic lepšího, než začít volat - mluví jako bůh! mluví jako bůh!

A Herodes se jen nakrucoval, jak mu ta sláva stoupla do hlavy.

Ale to neměl dělat - ten samý posel, co přinesl Petrovi svobodu - ho tam ranil strašnou ranou - Herodes se tam rozpadl na kusy, jak kdyby byl nějaká prohnilá loutka...

Nechat se oslavovat jako Bůh - to si žádný člověk nesmí dovolit.

TEOFIL:

- počkej - musí to tam takhle být? - Až si to přečte nějakej římskej úředník, tak řekne - ti křestani si s obzvláštní radostí vyprávějí o tom, jak vládcové a mocní potupně končí ...

LUKÁŠ:

Jen si vzpomeň, když spolu s Marií zpíváme Má duše Boha velebí - tak se radujeme i z toho "až do prachu srážíš mocné na trůnu". Jak nějaký vládce či šéf zpychne, vede taková vláda vždycky nakonec k zotročování, zavírání nevinných, ke strachu.

Ale snad už líp rozumíš tomu, že náš Pán dává svobodu - od strachu, od beznaděje - a že ji dává doopravdy, že to není žádný marný sen.

10. náměty k rozhovoru

- znáte z moderních dějin vládce, který pronásledoval křesťany?

- kde jsou křesťané pronásledováni dnes? Jak se za ně můžeme přimlouvat? (modlitby, akce solidarity, petice aj.)

- mohou ti, kdo vládnou v našem státě, jednat jako Herodes, nebo jim v tom něco překáží? Co?

- znáte nějakého faráře, který chodí do vězení? Co tam vyřizuje za poselství?

- myslíte, že podle dnešního příběhu by se dal natočit strhující akční film?

- jak by tento příběh probíhal, kdyby ho psal scénárista thrillerů?

- kdybyste měli namalovat komiks, jak byste namalovali anděla? - jako průvodce na hradě - faráře - kamaráda - ...?

- která komiksová postava se dokáže probourat skrze nedobyté zdi? Myslíte, že na někoho takového myslel Lukáš, když psal pro Teofila svůj příběh?

11. A ještě se ohlédněte... (podnět ke katechetické sebereflexi)

Budem dnes vyprávět i s pro Teofila a s ním, nebo raději vezmeme jen příběh? A zůstane ten příběh příběhem o velikonočním vysvobození bez Teofila?

Odkaz na pracovní list
14 Petr velikonočně vysvobozen
03 Petr a Jan před radou
Odkaz na píseň
To já, ó Pane můj, půjdu, když mne posíláš
Jděte po všem světě (BTS86)
Přijď jiz, přijď, Duchu stvořiteli, Duchu smíření
Aj, Pán kraluje, božskou čest maje
V nebi je trůn (SV360)
Volný jsem (SV375)
Má duše Boha velebí (BTS29)
Pán Bůh je síla má (BTS42)
Svobodu nám dá (SV317)
Zvedněte, brány, svrchků svých
Otevřete brány hradeb kamenných
Cílová skupina

Školní

Katechetické cykly

Pozvání na cestu - Skutky

Téma

vysvobození

Velikonoce

Biblický odkaz (kat)

Skutky 12,1–24